

جامعه بدون کودکی توسعه نخواهد یافت

◀ سمانه کوچک‌زاده، مدیر پیش‌دبستان ناحیه ۱

کودک به پیچیده‌گی‌های وجود خود پی‌ببرد به خدانشناسی نیز خواهد رسید، به‌گونه‌ای که هویت او مستقل می‌گردد و به سوی خودسازی قدم بر می‌دارد. این خدانشناسی کودک را به فردی پرسش‌گر با قدرت تفکر بالا سوق می‌دهد. هویت فردی، یکی از ابعاد مهم حیات طیبه است که در مرحله پیش‌دبستان تجلی می‌یابد.

● استراتژی مدرسه

استراتژی مدرسه به این معنا است که کدام فعالیت‌ها را باید انجام بدهیم (پورتر) و چرا باید آن فعالیت‌ها انجام شود (دراکر) و چه‌گونه انجام شود تا مزیت رقابتی داشته باشد. منظور از مزیت رقابتی نیز این است که آیا می‌توانیم ارزش بیش‌تری را به مخاطب برسانیم و آن‌ها را خوشحال و راضی نگه داریم یا خیر. این نمونه در صورتی به بقای ما می‌انجامد که در عین اعطای ارزش بیش‌تر به مخاطب، سودآور هم باشیم.

مدرسه باید به سه موضوع توجه داشته باشد:

- هم‌راستایی با نگرش آموزش و پرورش و برنامه‌های آن؛
- هم‌دلی با نیاز و نگرش خانواده نسبت به امور تربیتی؛
- حرکت در مسیر رفع نیازهای واقعی دانش‌آموزان.

● نتایج استراتژی مطلوب

- معلم‌ها و کارکنان از انگیزه‌ی بالا برخوردار می‌شوند؛
- دانش‌آموزان و والدین به مدرسه باور پیدا خواهند کرد؛
- دانش‌آموزان اندیشیدن بی‌غرور و تعصب را یاد می‌گیرند؛
- دانش‌آموزان می‌توانند مسیر خود را در زندگی پیدا کنند؛
- دانش‌آموزان در هر مقطع تحصیلی، رشد همه‌جانبه و مطابق با سن خود خواهند داشت مدرسه به تعادل خواهد رسید.

● نیازهای دانش‌آموزان و ارزش‌های حاکم بر مدرسه؛

- نیازهای آموزشی؛

سیاست‌گذاران تعلیم و تربیت کشور با استفاده از فلسفه‌ی تعلیم و تربیت بومی شده، تلاش کرده‌اند سندی را طراحی و تدوین کنند که جامع و کامل باشد و همه‌ی ابعاد تعلیم و تربیت را دربرداشته باشد. آن‌ها این برنامه را در قالب سند تحول ارائه داده‌اند. ما می‌توانیم با مطالعه و بررسی این سند جامع و کامل، آن بخش‌هایی که اجرای آن را در توان خود می‌بینیم و مباحث آن مربوط به گروه مخاطب پیش‌دبستانی است را انتخاب کرده و با در نظر گرفتن آن اهداف، مأموریت بلند مدت، میان مدت و کوتاه مدت خود را تدوین و تنظیم کنیم.

● گزیده‌ای از سند تحول و چشم‌انداز

رسیدن به جامعه‌ای فعال، مسئولیت‌پذیر، ایثارگر، مومن، رضایت‌مند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه‌ی تعادل، سازگاری اجتماعی، متعهد به انقلاب و نظام اسلامی و شکوفایی ایران و مفتخر به ایرانی بودن همه‌گی از چشم‌اندازهای این سند است.

در سند تحول بر حیات طیبه هم تأکید شده است که منظور از آن حیاتی دارای وضعیت مطلوب در همه‌ی ابعاد فردی، اجتماعی، سیاسی، شغلی و غیره است؛ حیاتی که همان درست زندگی کردن براساس معیارهای اسلامی بوده و در ارتباط فرد با خداوند محقق می‌شود. با توجه به گروه سنی پیش‌دبستانی می‌توان طبق این فرموده عمل کرد که «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ» و خدانشناسی را مقدمه خدانشناسی دانست، همان خدانشناسی که می‌تواند در سنین پیش از دبستان شکل گیرد. خدانشناسی در این گروه سنی ابتدا از شناخت ظاهری بدن و توانایی‌های خود کودک شکل می‌گیرد و بعد از شناخت اعضای بدن، روش درست نشستن، قلم به دست گرفتن، آداب غذا خوردن و غیره به شناخت پیچیده‌گی‌های بدن، خودباوری، هویت فردی، خودتنظیمی و غیره خواهد انجامید. اگر مهارت‌ها و آموزش‌ها به سبک رفتارگرایی اجرا شود، نتیجه‌ی مطلوبی حاصل نخواهد شد ولی اگر بر اساس شناخت کودک باشد، اهداف خدانشناسی محقق خواهد شد و اگر

• نیازهای پرورشی و مهارتی؛

• نیازهای جسمانی؛

ارزش‌های حاکم بر مدرسه نیز به معنای رفتارهایی است که انتظار داریم همه‌ی کارکنان و دانش‌آموزان با مداومت انجام دهند تا ماموریت مشخص شده، محقق گردد.

• مأموریت مدرسه

• ایجاد وضعیت فیزیکی مناسب و مطلوب برای مدرسه و در مدرسه؛

• آموزش فارغ‌التحصیلان و تسهیل مسیر اندیشه‌ورزی آنان؛

• تعیین نقش معلمان و کارکنان و وظایف آن‌ها؛

• تعیین نسبت والدین در میان نقش‌های فوق‌بررسی و تفکر و رفتار آنان؛

• عوامل مؤثر بر مدرسه

یکی از تأثیرگذارترین سازمان‌ها بر مدرسه، آموزش و پرورش است که باید مشخص گردد چه انتظاری از مدرسه دارد تا در خدمات مدرسه در نظر گرفته شود. از دیگر عوامل اثرگذار بر مدرسه، محیط آن است که باید بررسی شود چه گونه می‌توانیم از آن برای ارتقای توانمندی‌های دانش‌آموزان بهره‌بریم و یا اگر تهدیدی وجود دارد چه گونه آن را دفع کنیم. باید محدوده‌ی جغرافیایی مشخصی را برای حضور دانش‌آموز طراحی کنیم و نیازهای نوآموزان را در طراحی این فضا به دقت مورد بررسی قرار دهیم.

شناخت فلسفه‌ی آموزشی و تربیتی مدرسه

فلسفه‌ی آموزشی یعنی چرا این محتوا برای آموزش و یادگیری انتخاب شده است، چه گونه آن را یاد می‌دهیم، چه گونه یادگیری را ارزیابی می‌کنیم و چه گونه فرآیندهای فکری دانش‌آموز را رشد خواهیم داد. فلسفه‌ی تربیتی یعنی کدام نگرش و باورها را از چه طریق در دانش‌آموز به وجود بیاوریم و چه گونه سیستم فکری (فرآیندهای تفکر) مغز را رشد و ارتقا دهیم که کمک کند تا اثربخشی آموزش به طور قابل ملاحظه‌ای افزایش پیدا کند و این به معنای این است که مدرسه تنها محتوای آموزشی ارائه نمی‌دهد، بلکه فرآیند تفکر را نیز بهبود می‌بخشد.

• تدوین اهداف بلند مدت مدرسه

اهداف بلندمدت مدرسه برای ۵ سال آینده و بر اساس موارد زیر پیش‌بینی خواهد شد:

• نتایج آموزشی؛

• نتایج تربیتی؛

• ساختار فیزیکی؛

• کیفیت فرآیندهای مدرسه؛

• توانمندی‌های منابع انسانی؛

• نگرش والدین دانش‌آموزان.

• تبلور ارزش‌های ما در تجربه‌ی چند سال پیش‌دبستان

تجربه نشان داده است که با هم‌افزایی می‌توان به نوآموزان خدمت کرد. سازمان‌های هم‌کار اعم از نهادهای دولتی و خصوصی در آگاهی‌بخشی، افزایش دسترسی به خدمات، ارزیابی و اثربخشی نقش به‌سزایی دارند. شناخت دقیق نیاز کودکان، مبنای طراحی

خدمات نوآورانه است و نوع خدمت می‌تواند به صورت حضوری، مکتوب و مجازی ارائه شود. تخصص هم‌کاران در حیطه‌هایی هم‌چون روان‌شناسی، سنجش و اندازه‌گیری، تعلیم و تربیت، دین، فن‌آوری اطلاعات، طراحی و معماری و هم‌چنین رسانه بسیار حائز اهمیت است. در این میان فعالیت‌هایی که به رشد مجموعه‌های پیش‌دبستانی کمک خواهد کرد، عبارت‌اند از:

• پژوهش در زمینه‌های مختلف روان‌شناسی رشد و علوم تربیتی برای سال‌های اولیه‌ی کودکی؛

• تحول نگرشی و ایجاد مهارت در بزرگسالان با استفاده از آموزش و جلسات هم‌اندیشی با والدین و مربیان؛

• برنامه‌های منسجم برای افزایش آگاهی و توان‌افزایی والدین؛

• طراحی کارگاه‌های آموزشی مبتنی بر نیاز کودکان و اصول آموزشی برای مدارس؛

• تحول مرکز آموزشی به سازمان یادگیرنده که در آن همه از جمله کودکان، مربیان، مدیران و والدین رشد خواهند کرد.

• راه‌کارهایی برای رسیدن به اهداف

• پایه‌ریزی و اجرای ساختارهای رشد حرفه‌ای برای مربیان؛

• ارزیابی ابعاد مختلف محیط آموزشی با ابزارهای بین‌المللی؛

• طراحی پرونده‌ی رشد نوآموزان در حوزه‌های شناختی، عاطفی و اجتماعی؛

• بهبود دنیای میان کودک و محیط آموزشی؛

• برگزاری دوره‌های تحول نگرشی برای والدین؛

• ارزیابی پژوهشی پیش از آزمون، پس از آزمون و پی‌گیری مجدد پس از ۶ ماه.

• انواع سرمایه‌گذاری

سرمایه‌گذاری روی مربیان، کودکان و والدین آن‌ها منجر به شکل‌گیری جامعه‌ای پویا شده و مهارت‌هایی نظیر تفکر انتقادی، حل مسئله، کار گروهی و مسئولیت‌پذیری را در وجود انسان شکل می‌دهد. سرمایه‌گذاری امروز در پیش‌دبستانی تأمین آینده‌ای روشن برای جامعه خواهد بود و کیفیت‌بخشی به سال‌های اولیه‌ی زندگی و دوران کودکی، تنها با هم‌افزایی و استفاده از ظرفیت تک‌تک افراد امکان‌پذیر خواهد شد. با حمایت مادی و معنوی از پروژه‌های رشد همه‌جانبه‌ی کودکان می‌توان به پیش‌برد اهداف کمک کرد.

• حمایت از پروژه‌های رشد

پروژه‌های رشد همه‌جانبه‌ی کودکان نیاز به حمایت‌هایی دارد که از جمله‌ی آن می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

• ایجاد زیرساخت برای استفاده از بانک اطلاعات کودکان؛

• ارزیابی اثربخشی برنامه‌های آموزشی؛

• ارائه‌ی گزارش‌های تحلیلی از وضعیت نوآموزان به فعالان این حوزه؛

• هم‌کاری با رسانه‌ها و نهادهای تخصصی حوزه‌ی کودک؛

• مطالبه‌ی عمومی و تقویت هم‌کاری بین نهادهای دولتی، عمومی

و سازمان‌های مردم‌نهاد. ■